ליקוטי הלכות — הלכות דינים

דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה:

עַל פִּי הַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל, "מֵּשָׁרָא דְּסַכִּינָא בְּמַאי חָתְכֵי לֵיהּ וְכוּ'", עַיֵּן שָׁם לִקּוּטֵי א, סִימָן ל:

כִּי הַדַּיָּנִים הֵם בִּבְחִינַת מַלְכוּת, כִּי הֵם מוֹשְׁלִין וְתוֹבְעִין וְכוֹפִין לְדִין וּפוֹסְקִין הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט כְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ בִּבְחִינַת דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ, נֵרוֹ יָאִיר, שֶׁעַל יְדֵי הַמִּשְׁפָּט עוֹלָה הַמַּלְכוּת, וְעַל כֵּן צְרִיכִין הַדַּיָּנִים לִהְיוֹת שׁוֹנְאֵי בֶּצַע, כִּי תִּקּוּן הַמַּלְכוּת הוּא עַל יְדֵי שׁוֹנֵא בֶּצַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר, בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת וְשֹׂחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים, הַיְנוּ עַל יְדֵי פְּגַם הַשֹּׁחַד שֶׁהִיא אַהֲבַת מָמוֹן, עַל יְדֵי זֶה נִפְגָּם הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת בַּת עַיִן וְהִיא בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה, עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ 'יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים' דַּיְקָא. וְעַל כֵּן הַדַּיָּנִים הֵם שְׁלֹשָׁה, כִּי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת אֶל אוֹר הַפָּנִים שֶׁמִּשָּׁם חִיּוּתָהּ הוּא בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת שְׁלֹשָׁה דַּיָּנִים כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה רְגָלִים שֶׁעַל יָדָם עוֹלָה הַמַּלְכוּת הַנַּ"ל, כִּי הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים הֵם בְּחִינַת יוֹם טוֹב, כִּי קְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב תָּלוּי בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ, נֵרוֹ יָאִיר, סִימָן קלה, כִּי הַשְּׁלֹשָׁה דַּיָּנִים הַפּוֹסְקִין הַפְּסַק דִּין הֵם בִּבְחִינַת הֲלָכָה כְּרַבִּים, (כִּדְאִיתָא בַּתִּקּוּנִים) דְּלֵית רַבִּים פָּחוֹת מִתְּלָת, דְּאִנּוּן מִסְטָרָא דַּאֲבָהָן, דְּעָלַיְהוּ אִתְּמַר, הֲלָכָה כְּרַבִּים. וְהַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים הֵם בִּבְחִינַת שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, כַּמּוּבָא. נִמְצָא שֶׁהַדַּיָּנִין הֵם בִּבְחִינַת אֲבָהָן, בְּחִינַת שָׁלֹשׁ רְגָלִים. וְעַל כֵּן מָזְהָרִין בְּיוֹתֵר עַל נְשִׂיאַת פָּנִים בַּדִּין כְּדֵי שֶׁלֹּא לִפְגֹּם בְּאוֹר הַפָּנִים, כִּי הֵם צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת אֶל אוֹר הַפָּנִים שֶׁמִּשָּׁם חִיּוּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הֱוֵי מְתוּנִים בַּדִּין. וּפֵרוּשׁ דְּהַיְנוּ שֶׁאִם יָבוֹא לְפָנָיו דִּין אֶחָד שְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אַל יֹאמַר וְכוּ', אֶלָּא צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם לַחֲקֹר הַדִּין הֵיטֵב, כִּי עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת אֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹר הַפָּנִים, כִּי הִיא בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה שֶׁנִּתְצַמְצֵם בָּהּ הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, כִּי הַדַּיָּנִים צְרִיכִין לַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת מִנְּפִילָתָהּ, כִּי אֵלּוּ שֵׁשׁ בֵּינֵיהֶם הָרִיב הוּא בְּחִינַת נְפִילַת הַמַּלְכוּת שֶׁנָּפַל אֶצְלָם, כִּי מֵחֹק הַמַּלְכוּת שֶׁיִּתְנַהֲגוּ בְּנֵי אָדָם בְּיֹשֶׁר וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם אֶחָד עַוְלָה נֶגֶד חֲבֵרוֹ, רַק שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בָּלָעוּ. וְכַמּוּבָא לְעֵיל שֶׁהַמַּלְכוּת תְּקוּנָהּ בִּבְחִינַת שָׁלוֹם. וְאֵלּוּ הַבַּעֲלֵי דִּינִים שֶׁלֹּא הִתְנַהֲגוּ בְּיֹשֶׁר בְּחֹק הַמַּלְכוּת עַד שֶׁנַּעֲשָׂה רִיב וְדִין בֵּינֵיהֶם. נִמְצָא, שֶׁהַמַּלְכוּת נָפַל אֶצְלָם, וְעַל כֵּן מִצְוָתָם שֶׁיִּגְּשׁוּ אֶל הַמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדַּיָּנִים וְהֵם מַעֲלִין פְּגַם הַמַּלְכוּת מִבֵּינֵיהֶם וְעוֹשִׂין שָׁלוֹם וּפוֹסְקִין הַדִּין וְכַנַּ"ל. וְעַל כֵּן צְרִיכִין בְּכָל פַּעַם לַחֲקֹר הַדִּין בִּשְׁכְלָם, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת, שֶׁעִקַּר עֲלִיָּתָהּ אֶל הַשֵּׂכֶל כַּנַּ"ל שֶׁמִּשָּׁם חִיּוּתָהּ כַּנַּ"ל. וְזֶה "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה" דַּיְקָא. כִּי עַל יְדֵי הַבֵּית דִּין יָפֶה שֶׁהֵם מַעֲלִין הַמַּלְכוּת אֶל אוֹר הַפָּנִים שֶׁמִּשָּׁם מְקַבֶּלֶת חִיּוּתָהּ כַּנַּ"ל, עַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ חִיּוּת גַּם לְמַטָּה, כִּי כֻּלָּם מְקַבְּלִים חִיּוּת עַל יָדָהּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה , מִבֵּי דִּינָא שָׂקַל גְּלִימָא וְמָרָא וְאָזֵיל בְּאוֹרְחָא, כִּי אִיתָא שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּסוֹפוֹ שֶׁתִּקּוּן הַקּוֹל הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת תִּקּוּן הַמַּלְכוּת, עַיֵּן שָׁם.

וְעַל כֵּן אַחַר שֶׁקִּבֵּל אֶת הַדִּין שֶׁאֲזַי נִתְקַן אֲצִלּוֹ בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֶׁבְּתְחִלָּה נִפְגֶּמֶת אֲצִלּוֹ כַּנַּ"ל. וְעַל כֵּן זְמָרָא וְאָזֵיל וְכוּ', כִּי נִתְקַן בְּחִינַת הַקּוֹל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כַּנַּ"ל:

דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה:

עִנְיַן דַּיָּנִים עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹ צַדִּיק לִבְרָכָה בַּמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל תְּהִלַּת יְכַסְּיֻמוּ בְּסִימָן ט לְקוּטֵי א, עַל פָּסוּק, "צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל אַמָּה תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וְכוּ'":

וְהַכְּלָל הַיּוֹצֵא מִשָּׁם שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל. וַאֲזַי הַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפּוֹת מְסַבְּבִין אוֹתוֹ וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ, אֲזַי עִקַּר הָעֵצָה וְהַתַּקָּנָה לָזֶה לִרְאוֹת שֶׁיְּדַבֵּר דִּבּוּר אֱמֶת. וְהָאֱמֶת הוּא אוֹר ה' יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כִּבְיָכוֹל. וְעַל יְדֵי זֶה מֵאִיר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, כִּבְיָכוֹל, וַאֲזַי רוֹאֶה הַפְּתָחִים. אֵיךְ לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם עִנְיָן זֶה הֵיטֵב. כִּי הוּא כְּלָל גָּדוֹל מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, כַּמְבֹאָר שָׁם בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ עוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר סִימָן קיב מֵעִנְיָן זֶה הֵיטֵב. וּתְפִלָּה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם:

עַל פִּי הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק, כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה בְּסִימָן רפ הַמַּתְחֶלֶת, דַּע מִי שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן לִפְנֵי דַּיָּנִים בְּדִין תּוֹרָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב:

מְבֹאָר שָׁם שֶׁהַדַּיָּנִים עוֹשִׂין תּוֹרָה מִכָּל הָעֲסָקִים וְהַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן הוּא כֻּלּוֹ תּוֹרָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, כִּי כְּשֶׁעוֹשִׂין מַשָּׂא וּמַתָּן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רַק חִיצוֹנִיּוּת הַמַּחֲשָׁבָה בְּתוֹךְ הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, אֲבָל פְּנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתּוֹ צָרִיךְ לְקַשֵּׁר אֶל הַתּוֹרָה, גַּם צָרִיךְ אֱמוּנָה בְּהַמַּשָּׂא וּמַתָּן. וְיִהְיֶה הַדִּבּוּר דִּבּוּר אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה. כִּי מַשָּׂא וּמַתָּן הוּא שֶׁמְּרִימִין אֶת הַדָּבָר וְכוּ', דְּהַיְנוּ שֶׁעַל יְדֵי הַמַּשָּׂא וּמַתָּן מְנַשְּׂאִין וּמַעֲלִין נִיצוֹצוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ וְכוּ'. וְעִקַּר בֵּרוּר הַנִּיצוֹצוֹת מִן הַקְּלִפּוֹת הוּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה וְכוּ'. וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמְּקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל הַתּוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה מְקַבֶּלֶת הָאֱמוּנָה כֹּחַ לְבָרֵר הַנִּיצוֹצוֹת מִן הַקְּלִפּוֹת וְלַעֲלוֹת מֵהֶם וְכוּ' וַאֲזַי נַעֲשֵׂית מִלְחָמָה, כִּי צָרִיךְ לִלְחֹם עִמָּהֶם לְהוֹצִיא הַנִּיצוֹצוֹת מֵהֶם. וְזֶה פֵּרוּשׁ כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב:

עַל פִּי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" בְּסִימָן ה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּאוֹת יא, שֵׁשׁ שֶׁבָּאָה הַמִּקְרֶה עַל יְדֵי רַבָּנִים וְדַיָּנִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים שֶׁפּוֹגְמִין בְּכִסְאוֹת לַמִּשְׁפָּט שֶׁעַל יְדֵי זֶה נוֹפְלִין אַהֲבוֹת מֵהַמֻּרְכָּבָה וְכוּ' וְזֶה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי פְּגַם הַתְּפִלִּין, עַל יְדֵי שֶׁמַּעֲלִין בְּחִינַת טִפַּת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל אֶל הַמֹּחַ וְכוּ'.: